

34-ik szám. Aug. 22. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSENNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „A hermaneci papirgyár.“ — „Az ifju Sigelinda.“ (Költ.) *Abrányi Emiltől.* — „Az éjféli rémek.“ *Deák Farkastól.* — „A bukureszti ref. magyar templom.“ — „IX-ik Pius pápa utazása Délamerikában. [1823—1824-ig.“ *Csepely Sándortól.* — „A városháza Párisban.“ — „A Baradla és Lednice.“ — „A trencsényi betörés s a poroszországi legió dolgai

1866-ban.“ *Bencze Mihálytól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „A hermaneci papirgyár.“ — „A bukureszti magyar templom.“ — „Indus rablók Orguetában.“ — „A városháza Párisban.“ — „Buenos Ayres.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (*Az országgyűlést*), mint hírlik, september elején fogják összehívni. De ez nem bizonyos még.

* (*A salzburgi látogatás.*) Császár és császárné s felségök már 17-én este megérkeztek Salzburgba az ischl-i fürdőbül, s minden elfogadási ünnepély mellőztével a császári lakba szállottak. Aug-18-ikát, mint ő Felsége születés napját, a város szokott ünnepélyekkel ülte meg, s az isteni tisztelet után ő Felsége szemlét tartott a katonaság föött. A francia uralkodó-pár d. u. 5 óra körül érkezett meg. A pályaudvarban a legmagasb udvar, Dorini cs. ország-elnök, és Mertens cs. tanácsos s polgármester fogadta a magas látogatókat. Ferenc József császár s magas vendégei sok ezernyi néptömeg közt azonnal a cs. palotába kocsiztak. Este a várost mintegy 20 mértföldnyi félkörben környező összes hegyek tündéri fénytől ragyogtak. A legmagasb pontokon mindenütt tűz égett. E hegyi tüzeket a salzburgi község rendezte s a bajor hegyeken rendezett 6000 hegyi tűz iránt a bajor k. miniszteriumhoz fordult, s ez utóbbi a község kérelmét készséggel teljesíté Hétfőn délelőtt az uralkodók hosszasan társalogtak együtt, aztán Klesheimba, Viktor főherceghez rándultak ebédre, este pedig a színházat látogatták meg. Az elutazás csütörtökre volt kitűzve. A császári udvar tagjai közül — az eddig tudomásra jutott közlések szerint — csupán Lajos-Viktor főherceg volt jelen a találkozáson. Azonban még más fejedelmi vendégeket is vártak; névszerint a würtembergi királyt említik. Valószínű, hogy Lajos bajor királyon kívül a Leopoldskronban mulató hessendarmstadti nagyherceg is megjelent már eddig. A kormányzósági épületben minden rendelkezhető irodát, valamint minden csak félig-meddig kellő karban lévő szekrényt, széket s asztalt is lefoglaltak. Lakások dolgában a szükség rendkívül nagy. Azon személyek számát, kiket hivatalosan kellett elszállásolni, 1200-ra teszik; azonban több mint 20,000 idegen is van. Már az összes magán-lakások is régen el voltak foglalva; Berchtesgaden s Richenhall (közeli helységek) is tömve vannak.

* (*Az Eszterházy-képtár felől*) megnyugtatóbb hírek kezdenek szárnyalni. Biztos forrás után mondják, hogy az eladás még meg nem történt, sőt ellenkezőleg, a zárgondnok a tulajdonos utasításait szem előtt tartva, minden erre vonatkozó alkudozást addig félbeszakasztott, míg az országgyűlés a miniszterium útján egy európai tekintélyű műértő alkalmazásával eszközözlendő becsü alapján a meg-vagy meg nem vétel iránt nem határozand. Ohajtjuk, hogy így legyen s óhajtjuk, hogy a

nemzeti kormány e nagybecsü képgyűjtemény által állandó emléket szerezzen magának az akadémia palotájában és művészetünk érdekei körül. Egyszersmind megemlítjük, hogy Vadnai Károly munkatársunk a „Hon-“ban nyílt levelet intézett a közoktatási miniszterhez, b. Eötvös Józsefhez, ki egyszersmind akadémiánk elnöke, hogy a kockán forgó „Eszterházy-képtár“ megmenteni siessen. Többi közt egy országos sorsjátékot ajánl e célra, miután ez uton egyes főrangú családok is képesek voltak több millióra menő veszendő vagyonukat megmenteni. A fő az, hogy el ne késsünk, mert ily képtárat unokáink semmi áron sem szerezhetnek többé. E kár kipótolhatlan lesz. A felszólaló melegen óhajtja, hogy a képtár az akadémiában megmaradjon, hogy tudós társaságunk történésze elmondhassa: Széchenyi megalapította, Teleki kifejté, Desseffy Emil fölépítette, s b. Eötvös (a képtár megtartása által) meg-szépíté.

* (*A horvát posta és távirtda*), ide érve a határ-örvidéket is, október elejétől a magyar miniszteriumhoz fog csatoltatni. Az unio tehát lassan halad, bármit mondjanak is Zágrábban. A pénzügy már szintén a magyar kormány illetősége alá van helyezve, s a kormány azonnal elrendelte, hogy a horvát pénzügyi hivatalokban a hivatalos nyelv a horvát legyen. Azon hivatalnokok, kik e nyelvet nem értik, el fognak bocsáttatni. És ez épen akkor történik, midőn a horvátok azzal vádolják a magyar kormányt, hogy nemzetiségüket el akarja nyomni.

* (*A magyar orvosok és természetvizsgálók*) jövő évi közgyűlése helyeül Eger van kitűzve Elnököknek ez alkalomra megválaszták: Bartakovits érsek önműtságot, Kubinyi Ferencet és Flór Ferencet, jegyzőknek pedig Kátait és Montodegoi Albert Ferencet.

* (*Érdekes munka jelenik meg közelebb*), mely a magyar emigratio történetét ismerteti meg 1859-től a tavalyi prágai békekötésig. Hevesi Géza írja, ki nyole évig tartózkodott Olaszországban s mind az olasz, mind a porosz magyar legiónak egyik derék tisztje volt. Az emigratio főnökének közvetlen közelében levén, sok érdekes adatot volt alkalma összegyűjteni.

* (*Vámbéry*) jelenleg Tatra-Füred bércei és forrásai közt tölti a nyarat. Közelebb a fürdői könyvtár gyarapítására felolvasást is tartott ázsiai utazásaiból s ez alkalommal 65 ft 50 kr gyűlt össze. A fürdővendégek aug. 11 én egy forrást ünnepélyes „Vámbéry-forrás-“nak neveztek el, zenésző, tívüzlő beszédek, éljenek és lövöldözések közt.

Harmadik évi folyam.

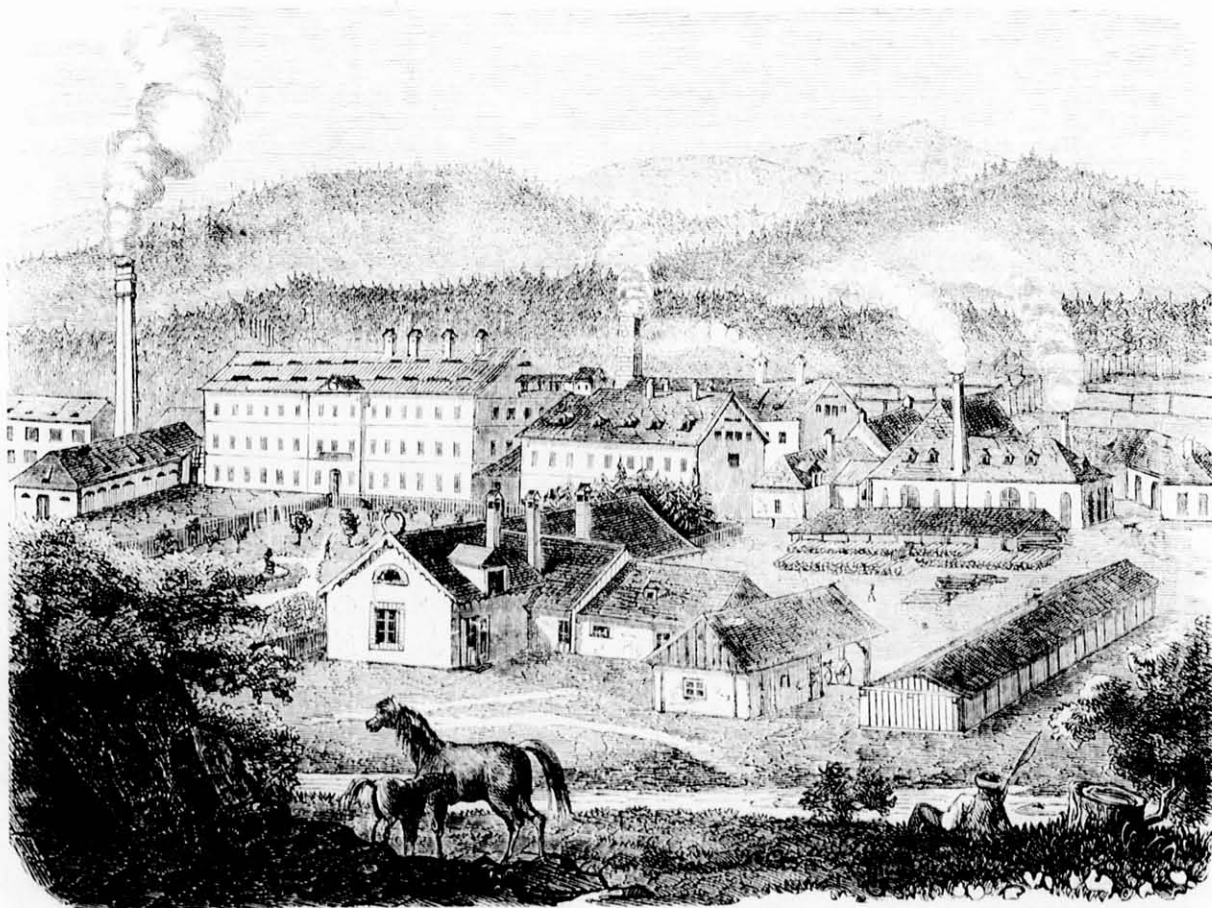
34. szám.

Augusztus 22. 1867.

A hermaneci papírgyár.

A hermaneci papírgyár másfél óra távolságra fekszik Zólyomtól, Ulmanka és Harmanec falvak közt, egy szűk regényes szépségű völgy nyilá-

A gyárat alapította és építette Leicht Ferenc József, zólyomi polgár, a huszas évek körül, s valószínűleg a falu közel volta miatt nevezte el a

A hermaneci papírgyár.

sán, mely a nevezett falunál veszi kezdetét s Hermanecen át egész Turócmegye határáig húzódik.

vállalatot hermanecinak. Művét nem élheté túl soká. A gyárhoz közel egy emléktábla hirdeti 1833-ban történt elhunytát. Alapítójának halála

után a vállalat nem eredményezte a várt sikert. Ennek oka különösen azon körülmény volt, hogy a papirt akkoriban kezdék gépek által előállítani, a mi igen háttérbe szorította a csupán kézművesekkel dolgoztató gyárt. Ily szomorú helyzetben vette meg azt Schloss, ki csakhamar belátván a hiányokat, változást idézett elő a gépek alkalmazásánál, s a papir készítésnél, és 1840 felé nem csekély költségen géppapirgyárrá változtatta azt.

A gyárban 300 munkás kap foglalkozást, kik

nagyrészt ott laknak. Testi és lelki jólétükről gondoskodva van, mert a gyár mellett iskola van felállítva s minden héten orvos látogatja őket. Ujabban a munkások nagyobb része biztosított az életbiztosító társulatnál.

A gyár a papir minden nemét készíti. Főrakhelye Pesten a bálvány utcában 10 sz. alatt. A vállalat jó hírnek örvend, ugyannyira, hogy készítményei célszerűségük éa jelességük miatt a hon határain túl is keresett cikket képeznek.

Az ifju Sigelinda.

— Uhländ balla dája —

Az ifju Sigelinda
Felöltözik korán,
S templomba megy azonnal
A hölgyei során;
Angyal se' járna szebben,
Selyem ruhája lebben,
Ah! anyi vész ül ebben!

Három mogorva hárs áll
Az imola előtt,
Jó *Heime* itt sohajtoz,
Bú ringatá el őt:
„Mit ér a kincs, a pompa?
Omoljon össze romba,
Csak egy *virágod* volna birtokomba!”

Hogy ezt kimondta halkal,
— Látott ilyet világ? —
Egyszerre csak elejbe,
Hull a legszebb virág.
Hamar oda szökell és
Feltüzi keble mellé,
Úgy ékesíti mellét.

A lány kíséretében
Volt egy öreg vitéz,
Ebben a vakmerőség
Mérges boszút idéz:
„Hej! ezt így még se hittem!
E szent füzérből itten
Hogy követelhet-sz valamit te?”

A kertet átok érje,
Hol ily virág terem,
Borítsa vész a hársat,
Hol folyt e küzdelem!
A kard szikrázva csengett,
A páncél döngve rengett,
S az ifju holtan a földre kerengett!

Lehajlik Sigelinda
Véres virágjaér' . . .
Azzal tovább megy ujra,
Mig a templomba ér,
Angyal se' járna szebben,
Selyem ruhája lebben,
Ő rá mi vész van ebben!

Levette koszoruját
Szűz Mária előtt:
„Minden virága meg van,
Anyám! te vedd el őt,
Nincs vigasz itt e földön,
Szent fátyolod felöltöm
S a holtakért könyörgök.”

Abrányi Emil.

Az éjféli rémek.

(Történeti beszély.)

IV.

A következő hónap közepe felé a fejedelem egész kíséretével Segesvártt mulatott. — Vadászatokra jártak a *büni* erdőkre és a *fejéregyházi* kastély környékére, hol azon időben Gábor atyja, Haller István uram ő nagysága lakott, Bünon pedig Bethlen János. Jöttek- mentek a havasalföldi és moldvai követek, a béke- és szövetség- kötés épen készülőben volt, a két fejedelem Rákóczinak évenként 5000 darab aranyat és egy paripát ígért. — A fejedelem igen jó kedélyben volt, Bünon egy vad-

disznót is lőtt s kedélyesen társalgott mindenkivel. Volt körülte persze sok vidéki ur, s az ebédeken és éji tanyákon még egy két pap is — mert ezek a vadászaton nem vehettek részt, mivel azon időben nem tartották illendőnek, hogy a lelki üdvösség mesterségével foglalkozó egyének egyszerűen vadászhasanak is. Többek közt ott volt a mindig jó kedvű s bohóskodást kedvelő Toldalagi Mihály is.

Épen Fehéregyházán voltak, a kastély keleti

szögletén levő termekben, midőn a fejdelem vacsora előtt Toldalagihoz fordulva kérdé:

— Hát a szász atyafiak közt nincs valami rossz újság — kigyehned nagy embere a segesvári polgároknak? A közelben állott az egyik segesvári lelkész.

— Bizony felséges uram, itt nincs minden a maga rendén.

— Miért nincs rendén? kérdé a fejdelem főtisztelendő Halbig uram felé fordulva. A pap csak hajtogatta magát

— Már ha felséged parancsolja, akkor csak megmondom — folytatá Toldalagi — Halbig uramat kísértetek, éjjeli rémek gyötrik s már néhány éjszaka nem hagyák aludni.

— No az ugyan nem tréfa, ha tiszteletes uram ilyen dolgokat hiszen, vagy engedi, hogy a nép ilyeneket beszéljen.

— Felséges uram — mondá alázatosan a megszeppent egyházi férfiú — én erős hittel vagyok uram és istenem iránt — de sem az ördög dolgait nem ismerem, sem a természet titkait megfejteni nem tudom; a mit azonban testi szememmel láttam, azon kételkedni nincs okom

— A dolog kezd érdekes lenni; és mit látott kend testi szemével? . . .

— Már két éjjel láttam — tegnapelőtt éjjel és ismét két nappal az előtt, hogy kertem falain, mely egyszermind a vár-fal egy része, éjjel felé fehér alakok sétáltak fel s alá, előbb egy, aztán kettő, végre három és négy. Én imádkozni kezdettem s mondhatom, szobámból mozdulni se mertem reggelig — mikor aztán napfölkelte után oda mentem, azon helyen és körülte a szép fehér havat összevissza hányva láttam, mintha a gonosz lelkek táncot jártak volna. Ártatlan leánykáim pedig annyira kimerültek az ijedség miatt, hogy csaknem betegek voltak egész nap

— És a kelmed leányai is látták a kísérteteket?

— Hasonlatosképen — mint én — felséges uram

A házigazda jelenté, hogy a vacsora fel van találva s erre a társaság az étterembe vonult, hol egy kis emelvényen volt a fejdelem asztala három terítékre, hol ő felsége, Toldalagi Mihály és Kemény János uram ettek; a fejdelemnek maga a házi gazda *Haller István* szolgált fel; a többiek a terem közepén egy nagy asztal körül ültek s a mint az akkori időben szokás volt, vigan vacsoráltak; — a fejdelem azonban kissé gondolkodó volt, ugy látszott, valami terven járattja eszét.

Vacsora után belső szobáiba szólítá a kísértetes papot s a jókedvű Toldalagit, s kijelenté nekik,

hogy az éjjeli rémeket ő is látni akarja. A kísértet nagy része szokás szerint vissza ment Segesvárra s velők a pap is. A fejdelem ő nagysága pedig szokása ellenére az éjjet Fehéregyházán akarta tölteni.

V.

Segesvár városa és környéke egyike Erdély legregényesebb völgyeinek; a nagy Küküllő völgye annyira össze szorul, hogy pár helyen csak maga a folyó képezi a völgyet s a város a víz jobb partján előszögellő halmokon fekszik és fellegvára e halmok legmagasbikának csucán; ez időben maga a város is kemény kőfalakkal volt kerítve, melyek nagy része — kivált a belső falak — maig is épen állanak.

A váron belül, az oldalas helyek gyümölcsfákkal voltak beültetve s ezeken felül mint korona emelkedett a fellegvár roppant magas tornyu templomával s még néhány köz-épülettel. A város tömege a délkeleti részen feküdt — jobbra balra innen és túl a vizen erdőkkel borított hegyek vonulnak el, melyeknek szelidebb — szél s hidegtől védett pontjait a szorgalmas szászok kiirtották s gyümölcsfákkal, szőlővel vagy gabona és kertü növényekkel beültették, s az olyan helyekre aztán nyári lakokat vagy gazdasági épületeket emelének. Az effélék által aztán egész vidéknek kellemes, barátságos színt kölcsönöztek. Alant a völgyben hömpölygött a szeszélyes folyó, partján dus szántóföldekkel, pergő malmokkal s a város közelében egy pár szép moznárházzal — melyeket kertek vettek körül. A várostól délre és északra hegyek feküdtek s nyugatra is csak kissé alább a dálnosi hegynél nyílt meg a völgy Erzsébetváros, vagyis akkori nevén Ebesfalva felé — hol akkor az Apaffi-család kastélya diszelgett. E téren fekszik a nagy-szöllősi határ, hol néhány évvel elbeszélésünk kora után Kemény János döntő csatáját s életét elveszté.

Kelet felé pedig a várostól gyönyörű kis völgy nyílik, messze kilátással a székely havasokra, a Firtos tetőre, s a vár tetejéről szép időben a Hargitára. E völgyben fekszik a regényes külsejű Fehéregyháza, erősített kastélyával s a kastélytól jobbra az akkor még ép, de már üres Zarda, aztán Bún, Héjasfalva, Sárd és Székely-Keresztur.

Ha a vándor napjainkban téved e helyre, a segesvári iparos nép és szép leányai, a nagy uri lakok derék birtokosai s a jobb sorsa érdemes földnepe mind mind vonzerővel bírnak, mintha mindenki a marasztásban versenyezne, de a mi meghat, a mi lelkünket megragadja, az azon csodálatos

merengő melancholia, melyet a lefolyt századok történelmi emlékei, a régi várak, kastélyok és romok szoktak gerjeszteni minden fogékony kebelben. Bármerre tekintünk, a multak emlékei beszélnek hozzánk s ilyenkor a mulandóság tárgyai közt füződő láncolat épen szívünkbe dobja a lánc utolsó karikáját! . . . A mi műveinknek is ez lesz a sorsa, s ha igazán megtanultuk olvasni — lát-hatjuk, hogy minden emberi mű egy egy kebel örömeinek, vágyainak, reményeinek és küzdelmeinek sirköve . . .

hang, csak valami csöndes zengedezés hallszik, mint-ha hallanánk tulvilági hangokat. Sokszor gyönyörködtem e vidéken, holdvilágos, szép nyári éjeken, a nappal fényes derűjében, téli éjek zordon fagyában; mindig és mindig megható volt az!

Egyszer épen valami őszi estalkonyon egy régi sirt, egy nagy ember sirját látogattam meg s úgy elábrándozva talán el is szomorodtam, midőn egy kegyelt emlékü koros hölgy a vár és vidékének egy pontjára mutatva, elmondá nekem kis beszé-lyem tárgyát.

A bukureszti magyar templom.

„Ne aggódj, ne busulj, de ne is légy oly büszke óh halandó — szólnak az emlékek — hiszen mi lábaid alatt porló kövek, egykor fényesebb palota voltunk, mint a milyeket most látsz, s mennyi szenvedést, mennyi küzdelmet s mily szilaj örömet és diadalokat láttunk, s azok az emberek mind eltűntek — el utánok egész nemzedékek s mi nem várjuk — nem óhajtuk — de te is, kortársaid is azok után mennek, mielőtt elérnétek vágyaitok és küzdelmeitek célját.“ Aztán elnémul a

Már néhány év mult azóta, a koros hölgy is a romok közé vonult s az egykori zárda sirkertjében nyugszik — tölem eltelték azon ifju évek, mikor anyai élvezettel és gyönyörrel utazgattam be a szép vidéket — de az elbeszélés emlékemben maradt s azt, olvasóimtól e kis kitérésért bocsánatot kérve, ezennel tovább folytatom.

(Folyt. köv.)

Deák Farkas.

A bukureszti ref. magyar templom.

A bukuresti ref. magyar egyház, mely Oláhországban élő magyarságunk összefűző kapcsa, fönttartója és fejlesztője, s így anyaországunk minden fia előtt bizonyára különös érdeklél bir, — 1815. május 2-kán alapított Szőkefalvi Sükei Imre által, ki bemenvén Erdélyből Oláhország fővárosába, darab ideig csak vasárnaponként tarthatott magyar istentiszteletet az ottani német lutheránusok templomában.

Sükei Imre a bukuresti magyar gyermekek

ján orgonát szerzett hívei számára. 1830—1832-ben ismét megfordult Magyarországon, s aztán 1835-ig megjárta porosz Sziléziát, Württembergot, Német-, Francia- Angolország és Hollandia nagy részét, és pedig kéregetve, s ezzel vetette meg alapját a bukuresti magyar egyháznak, mert ezen ember fillérenként tett gyűjtése összesen 37,117 lire rugott. Meghalt pedig e tetteiben örökemlékü lelki pásztor 1849. jan. 19-én, életének 56-dik, pásztorlásának pedig 34-dik évében, izlelvén

Indus rablók Orguetában. (IX. Pius pápa délamerikai utazásához.)

számára saját szállásán nyitott iskolát, s 1816-ban már megvásárolta a mostani magyar ref. templom telkét 2650 piasterért, melynek egy részét Erdély-s Magyarországon gyűjtötte össze.

1821-ben tette le a kisdud templom alapját, melyre a pénzt Jeremiás István nevű gondnoka segélyével szintén ő gyűjtötte össze. Azonban Sükei a kis templom tornyára keresztet tétetett, mert az oláhországi lakosok különben nem hitték volna el, hogy az keresztény egyház.

A fáradhatlan buzgalmu lelkész azonban itt még nem nyugodott meg, mert 1826-ban Konsztantinápolyba utazott, s ott az angol követség ut-

az életnek mind örömét, mind keserűségét. Sirja az általa alapított templom ajtaja mellett van, hová nejt, bukuresti Kis Máriát, néhány évvel azelőtt ő maga helyezte volt.

Sükei halála után az egyház nagy kárára egymásután két öreg lelkész következett, t. i. Péterfi Albert nagyenyedi tanár, ki a forradalom elől vonult Bukurestbe, s azután Dimény József felvinci lelkész, a ki itt 1854-ig paposkodott, s ki 1855-ben Gyulafehérvárott fogságban halt meg 1855. aprilisáig nem volt lelkésze az egyháznak, s csak a lutheránus segédlelkész tartogatta össze a híveket; a föntnevezett idő óta pedig magyar-

régényi Koos Ferenc működik azon, hogy testvér-hazánk határain kívül megtelepedett, vagy oda kivándorló magyarjainkat az egyház s a haza számára becsületes és hű fiakul tartsa meg.

1857-ben a templom számára két új harangot öntetett, s az oláhországi magyarság nemzetisége fentartása, a társas szellem fejlesztése, s a szellemi művelődés előmozdítására „Hunnia” címmel olvasó egyletet alapított. — 1858-ban Révész Imre debreceni lelkész 30 arany küldeménye segítségével beutazta Oláhországot, hogy fölkeresse az itt szerte-széjjel szórt magyarságot, s ugyanazon évben fölszentelvén az új temetőt, azt bekerítettte. 1859-ben a temetőben házat építtetett, azt haranggal látta el s fölszentelte. — 1860-ban egy ép oly merész, mint irodalomtörténetünkben örökké emlékezetes vállalatához fogott, midőn Európa legkeletibb szélén, Oláhország fővárosában, a magyar elme öntudata hirdetőjeül, s az anyaországhoz leghűbb kapcsolat kifejezéséül „Bukuresti Magyar Közlöny” cím alatt lapot indított meg, s ez teljesen megfelelt nemes feladatának. De hogy fennállhasson az idegen nemzet keblében lüktető magyar ér, azon anyaország részéről nagyobb részvétet igényelt, mint a milyen osztályrészeül jutott. En-

nek azonban nagyon megbocsátható oka az, hogy éppen ezen időben fordult minden szem nemesak anyaországunkban, de még külföldön levő testvéreink részéről is, újra életjelre kapott alkotmányos mozgalmaink felé.

Ugyancsak 1860-ban kezdődött meg az oláhországi ref. magyar missio, mely Koosban hatalmas támaszát nyerte.

Koos Ferenc fáradhatlan buzgalmának köszönhetően, hogy végre el lőn határozva az addigi roskadozó fatemplom helyett az istennek díszes, kőből épült házat emelni, s ennek alapkövét maga Moldva-Oláhország fejedelmének hitvese tette le 1863. március 15-én. A templom Bukurestnek mindenestre legdíszesb egyháza.

Moldva-Oláhország lakosai egy részről törvényhozó termükben 6000 db aranyat szavaztak meg, míg más részről a fővárosban, Bukurestben hangversenyt rendeztek a magyar templom tovább építhetése javára, mely több ezer piaszterre rugott, s melyhez maga Kuza h gasszony hatszáz piaszter adománnyal járult. Magyarországban a fáradhatlan lelkész, *Koos Ferenc* gyűjtött adományokat a templom fölépíthetésére.

IX-ik Pius pápa utazása Dél-Amerikában, 1823 1824-ig.

IV.

(Folytatás.)

Montevideo kikötője mintegy öbölt képez a tenger azon partján, a mint benyúl a száraz földre; kelet felől gyönyörű szép síkság terül el, fedve mezei lakokkal, s a legjobban mivelte rétekkel, nyugot felől pedig a város látható. A genuai hajó csak azért állapodott meg itt, hogy helyre igazítsa horgonyát, s gyakorlott matrózokat vegyen föl. A küldöttséget mind a mellett is a város legelőkelőbbjei meglátogatták. Este felé tovább indultak, s január 5-én délután két órakor kivetheték Buenos-Ayrest a távolban, hol végre este horgonyt vethetének. Azonnal fényes küldöttség érkezék, kijelölni az állomást a kikötőben. Másnap hat órakor két ágyulövés volt az üdvözet, s a harmadikra az utasok egyike, Perez, jelezve az apostoli küldöttség szerencsés megérkezését Amerika partjaira, felkiáltott: *Éljen az érsék, s viszhangozva lőn a válasz: éljen az apostoli helyettes, éljen Amerika, éljen Chili!* Azután az öröm rivalgásai vegyültek a kölesönös éljenek közé.

A kitűzött órában a legfőbb kormány a kikötő kapitányát küldé három követ kíséretében a hajóhoz. Mufit ezek felhívták, hogy lépjen egy szá-

mára fénynyel diszített esónakba, mi őt a városháztérre volt szállítandó, hol az egyházi, katonai s polgári tekintélyek várták.

Minden előkészület meg volt téve az apostoli helyettes ünnepélylyel leendő fogadására, kit teljes fénynyel akartak a székes egyházba kísérni, hol a *Te Deum* fogott volna énekeltetni, de e megtiszteltetést, részint a fáradalmas tengeri út miatt megrongált egészsége, részint a hatóság által gördített akadályok miatt nem fogadható el. A kormány három izben is megváltoztatá határozatát, de a megtagadás indokai mindig ugyanazok maradván — e korlátozás a missióra nézve igen sok kellemetlenséget okozott. Chili követe, Cienfuegos tudor, mind a mellett is partra szállt, megígérve, hogy a missiót értesítendí. Az izenet azonban későn érkezvén, Mufi csak éjjél után egy órakor hagyható el a hajót. Dacára ezen közbejött kellemetlenségnek, a városban kedvesen fogadtattak, majdnem minden ablak kivilágítva volt, s ez önkénytes kivilágítás a víz tükréről visszaverődve, gyönyörű szép látványt nyújtott.

Tudva van, hogy Buenos-Ayres egy mestersé-

gesen készült töltéssel volt védve, mit az utóbbi században egy borzasztó vihar lerombolván, mind eddig nem volt helyreállítható. A városba igen különösen kell bejutni, az ugynevezett *carretillas*-on, mely egy magas szekér s nagy kerekei nem engedik, hogy az utas elmerüljön. A *carretillas*-t öszvérek huzzák, de bármily biztosak is lépteik, a szerencsétlenség nem lehetetlen. Az izmos tengerészek a missió tagjait vállukra vevék, s így jutottak el déli Amerika partjaira éjjélután két óraker.

Az éji óra, s azon tilalom dacára is, mely szerint e megérkezés a lakosságnak hírül nem adatott — számos nép gyűlt össze a parton. Mindenki Mufit, Mastait s Sallustit akarta látni. Sok gyermek s ifju kísérte a missiót, kis üveg lámpákkal kezükben; s a menet hasonlított a megváltónak jeruzsálemi bevonulásához. Voltak vallásos öregek, a kik megemlékezvén az evangelium szavairól, ismerték e latin üdvözlést: „*Benedictus, qui venit in nomine domini.*“

Igy értek el a „három király“ című szállodához, mit ekkor egy, a szó teljes értelmében udvarias angol birt bérben, a ki vendégeit Cienfuegos tudor rendelkezése szerint méltón fogadá. Az asztal Salamon híres vacsoráival vetélkedett, a mikhez naponta tíz hizlalt, s tíz a legelőről behajtott ökröt vágtak le, száz juhot öltek meg, nem számítva a szarvasokat, kecskéket, bivalyokat; de a mi még Salamon lakomáin is kített — a felrakott eseményekből s a diszes kiállításból állt. Nem hiányzott, semmi, volt virág, értékes edény, legkitünőbb európai borok, szóval minden föl volt használva, hogy a missióval — a hosszú ut kiállt fáradalmaít s nélkülözéseit elfeledtessék.

V.

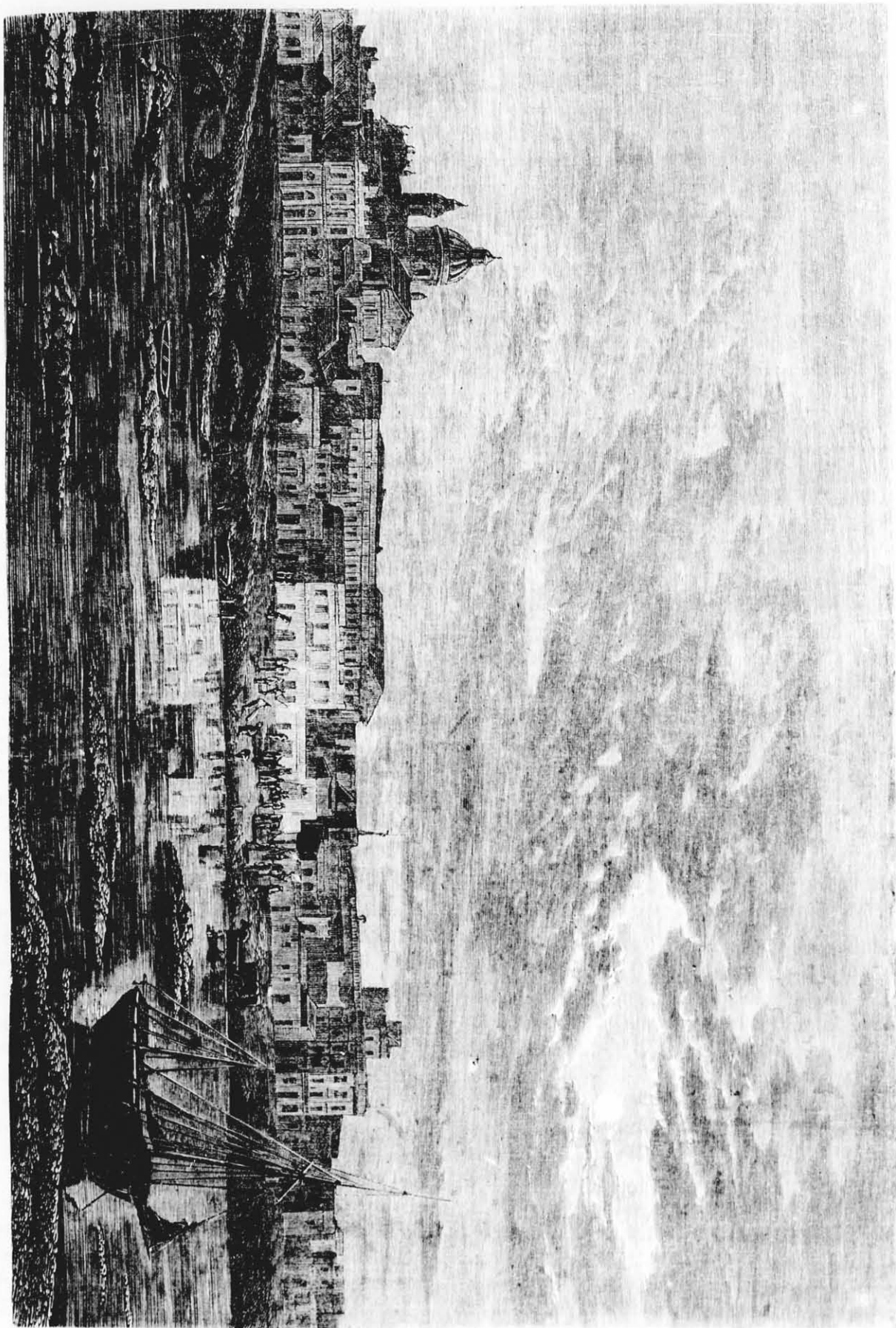
Az apostoli küldöttség — dacára ezen fényes fogadtatásának — mely egyébiránt nem Buenos Ayres hatósága által rendeztetett, nem igen dicsekedheték a fővárosbani tartózkodásával. A lakosság csak úgy sereglett az apostoli helyettes körül, de a kormány tagjai nem feledék ismételt meghívásuk visszautasítását. Bizonyos hidegség uralkodott a hatóság s a missió között s ugyanazért ez földadatában csak lassan haladhatott. Zabbé apát egyházi kormányfi, megadta ugyan Mufinak a jogot a confirmációra, de ezt később visszavoná, habár a hívek kikelve ellenzék. A Chiliből érkezett hírek se voltak kedvezők. Santjágóban a képviselőház egyik zajos ülésében elhatároztatott, hogy a Rómából kért küldöttség kellőleg fogadtatik ugyan — de csak egy időre.

1824. januar 16-án elhagyák a várost; csak egy tódult a sokaság, hogy az apostoli helyettesétől megáldassék. Az első nap egy huzamban tizenöt mértföldet haladtak, Moronban megállapodva — gyönyörű helyen a confirmatiót kiszolgáltatták. Lujánban a helybeli pap egy sátort rögtönzött, ide egy diszes oltárt állítottak hat tömör ezüst gyertyatartóval, s az apostoli helyettes itt tartá az első misét. Mastai, Sallusti apát s Raymondo Arco szintén megjelentek az egyszerű falusi templomban, hol még három mise tartatott. Lujant még ez nap elhagyva, utjokat tovább folytatták.

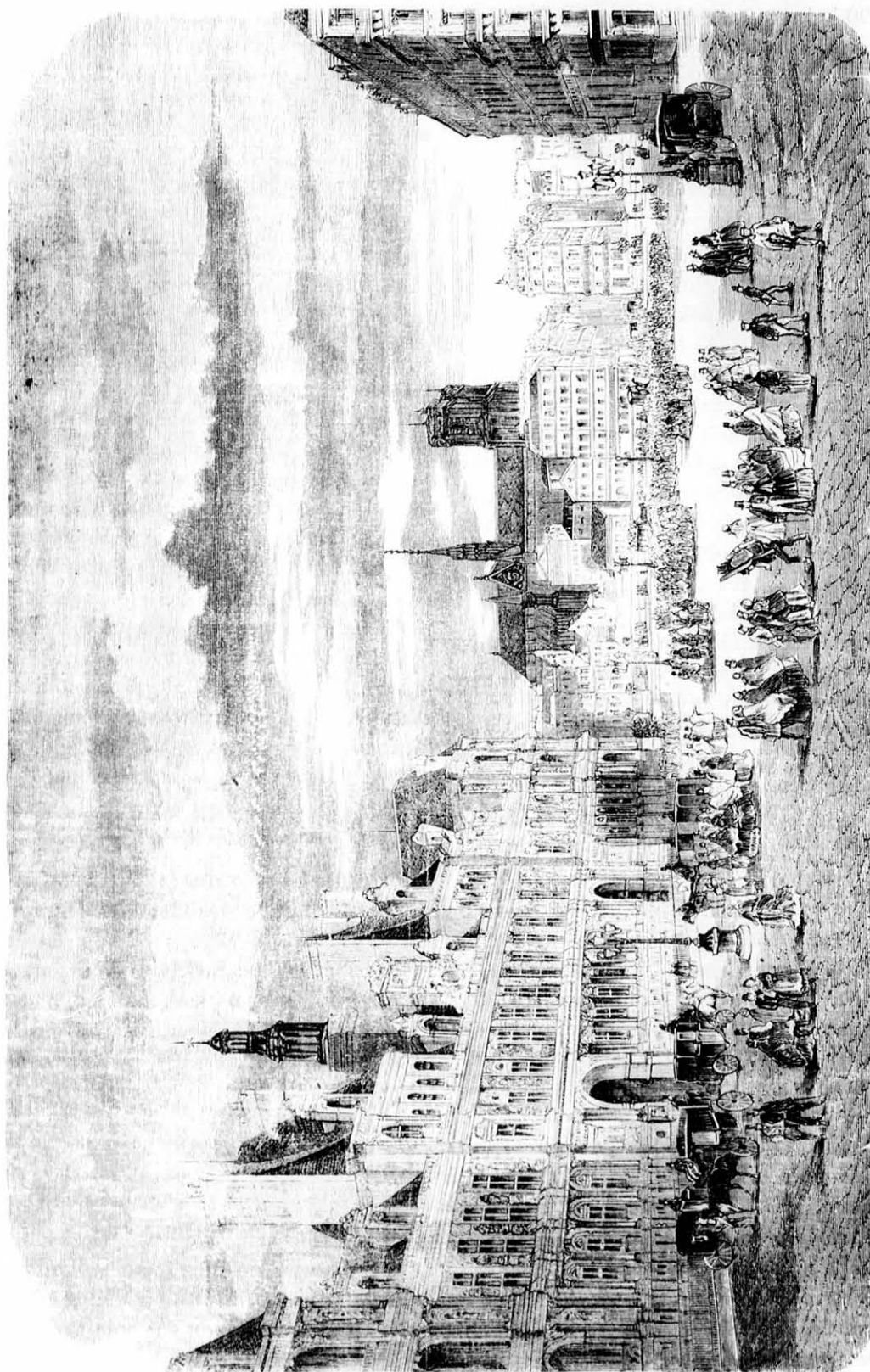
San-Pedróban több napi koplalás után — mint-hogy utközben nem volt semmi enni való — végre megebédelhetek s nem lesz érdektelen följegyezni, minő szállása volt azon, még akkor ismeretlen, kegyes zarándoknak, ki előtt egykor a Vatican termei nyitva állandottak. Egy szétomló, roskadt, itt-ott fedett kunyhó volt ez, miről Sallusti apát elmondható, méltó szeglet egy csillagásznak, a honét az ágyról tetszés szerint lehet szemlélni a csillagokat, s valóban, e gyönyörű vidék csakis az egy postamestert élelmezhetette, ki itt élt, a civilizáció ezen véghatárára helyezett, magános őrhelyen. Két vastag gerenda képezé a tartalék ducokon a tetőt, erre voltak aggatva a több nap előtt elejtett vadak maradványai, továbbá egy kis sajt, néhány tengeri s száradásra kített bőrdarabok. Könnyen elképzelhető az illat, mi e keverékből kipárolgott. Mastai s Sallusti apát mégis itt maradtak: de másnap már Parana partjain a fűszeres léget szivhaták, elérve e főséges folyamot, mely Uruguayval képezi azon elragadó tájék határát, mit ma Mesopotámiának neveznek. De alig hogy megpihenteték szemeiket, elhagyák e bűvös partokat.

Buenos-Ayres határát elhagyva Santa-Fé-be értek. Az első város, hol megállapodtak, Rosario volt. A lelkész kijött az apostoli helyettes elé s a hívők ezreinek a confirmatio kiosztatott.

E lelkesült várostól elbucsúzva, letértek Parana gyönyörűséges partjairól. Ezután Candeláriába, majd Orguetába mentek s itt találkoztak először az indus rabló bandával, a miről később oly sokat hallottak. Hat mértföldre innét, egy postaházhoz értek, mit e baljóslatú néven neveznek *Deschmohados* (felkoncoltak.) E név, mi e magányban élő lakosság között fennmaradt, egy borzasztó eseménynyel van egybekötve. Nehány évvel azelőtt az indus rablóbetnyárok megtámadták a postamestert, bár számos szolgától volt környezve; e vad csapat meghagyá a szegényeknek éltüket, de csak azért, hogy embertelen kéjt szerezzenek maguk-

Buenos Ayres. (X. Pinta pappe deliam Pisan nra áshoz.

A városháza Párisban. (Hôtel de ville.)

nak, elvagdalták kezeiket, lábaikat — s őket e borzasztó állapotra hagyák.

Tíz nappal az előtt, mint Mastai s Mufi, megindultak: 300 indus lovas rabló álta el utjokat. Gazdag zsákmányra számítva, ki akarták rabolni a missiót — de kémeik által rosszul értesítve, az indulás ideje fölött csalódtak; s helyettük csak egy szegény nyájörrel találkozva, ezt darabokra vag-

dalák. Hasonló sors érte volna a missió tagjait is. De azon körülmény, hogy Buenos-Ayresben tovább maradtak — megmenté őket. Három nap múlva utasaink elmenetele után, az indus rablók ismét e helyre jöttek, s hűsz szerencsétlen kalmárral találkozva, ezeket kegyetlenül felkoncolták, s kelméiket elvevék.

(Folyt. köv.)

Csepely Sándor.

A városháza Párisban. *)

E pompás palota építése 1533-ban kezdődött, de csak IV. Henrik alatt készült el, renaissance izlésben, a korintheta oszlopok tulnyomók. Hosszu négyszöget képez, 300 láb hosszú és 250 láb szélességben, a hosszú oldalon 25, a szélesen 19 ablakkal; három udvara van és minden oldalra szabadon áll. A vakablakokban híres párisiak (40) álló szobrai vannak régi időktől fogva egész Bailly-ig, ki a forradalom kitörésekor volt Páris Maire-je. A főbejárás felett IV. Henrik domborművű éreszobra áll. Az első udvarban XIV. Lajos éreszobra, római tógában, s több márványtábla, e király tetteinek emlékével.

Az elfogadási és a táncterem, melyeket Páris városa úgy rendezett be, hogy polgármestere, ki egyszersmind a Szajna-megye praefectje is — őt nagy ünnepélyeken méltólag képviselhesse. Fény, pompa, gazdagság és izlésben felülmulják Franciaország valamennyi császári kastélyát s megtekintésre méltók; a művészi munka is nagybecsű, és a terem falai Ingres, Delacroix és Lehmann műveivel borítvák.

Télen a praefect minden két hétben bált szokott adni, mihez nem nehéz meghívó jegyet kapni. A földalatti konyha oly kiterjedt, hogy 1000 terítékre való ebédet minden megerőltetés nélkül kiállíthat. Mi meg is történt egypárszor; így 1856-ban a császári hg keresztelési lakomája is itt tartott, s a császár és neje itt ebédelték; az idén

pedig az orosz cár, s a porosz király és török szultán tiszteletére nagy bál volt itt.

E pompás termék falai közt történt események is nem egy lappal gazdagítják Franciaország történetét. E nagy terembe hozták 1789. július 14-dikén a Bastille győztes lerombolót. Három nappal később XVI. Lajost kísérte ide Versaillesből tömérdek nép, mely csak akkor nyugodott meg, midőn a király Baillytól elfogadá a háromszínű kokárdát, s magát az ablakban megmutatta. E termékben ülésezett a községtanács, Robespierre fegyvere a convent ellen, midőn 1794. július 27-én Barras 5 zászlóalj nemzetőrseggel a convent nevében betört, s Robespierre, hogy az elfogatást kikerülje, egy pisztolylövéssel akará megölni magát, de csak állat lőtte el. A városházán ünneplé a juliusi királyság eljegyzését a polgársággal, midőn erkélyén Lafayette a nép láttára megölelé Lajos Fülöpöt. 18 évvel később pedig Louis Blanc innen kiáltá ki a köztársaságot.

Az előtte elterülő térség is (azelőtt la place de Grève) szomorú emlékeket költ. Máglyák lobogtak itt és sok vér folyt el: a hugonotta főnökök, Briquemont és Cavagnes, gróf Montgomery, a skót testőrség kapitánya, kinek lándzsájából a harcjátékon egy szálla II. Henrik szemébe repülvén halálát okozá, — Necker és Berthier haláláig száz meg száz élet oltatott ki e téren.

A Baradla és Lednice.

(Vége.)

A talaj, melyre most lépünk, vaskemény s azért vasutnak nevezék el. Itt van a búzahalom, Diana temploma, a ledölt fatörzs. Nevezetes hely a templomkar. Hosszan s egy kissé lejtősen elnyúló köemelvény ez, hova huszonnégy pápai diákok állítottak, midőn Reviczky „főkancellárius“ meglátogatta a barlangot. Felöltöztették őket a klasszikus kor veres és fehér öltönyeibe, mythologiai istenek ruháiba s függönnyel takar-

ták el. Midőn aztán ide ért Reviczky, felgördül a függöny, a szemet kápráztató szokatlan látványt bámulva állt meg az öt kísérő látogató sereg, s a diákok rá kezdtek az üdvözlő dalt. Mily meglepetés lehetett ez!

*) Mutatvány Emich Gusztáv 1868 iké „Nagy képes naptárából“, mely már sajtó alatt van s rövid idő múlva megjelen. Szerk.

A Sinaí hegyenél vagyunk. Közéleben nagy cseppkődomb, tele magasló apró nagy csuesokkal. Itt van az Almásy-émlék is latin felirattal: „Spelunca Baradla Litatoque suo Seniori Josepho Almásy.”

A mi a külső pompát illeti, legszebb az alakzatok közt a „gyémánthegy.” — Mig a többieknek a fáklya korompiszka hátrányukra válik, ennek ragyogását jobban kiemeli; csak úgy csillog-villog a fáklya lobogásánál. Neve valóban találó. Mint ha az éj királynéja tárná élénk ragyogó kincseit. Nézzük bámulva s a vezetőnek kell figyelmeztetnie bennünket, hogy van még tovább is látni való: a szalomaoldal (megkezdve), sonka s kolbász s a hosszú és felülről függélyesen lenyúló gyapjuszák. Valóban tökéletes alakzatok s a természet e szeszélyes szobrai meglepik a természetvizsgálót.

Sajátságos egy kőoszlop, elválva két darabra. Az egyiket a magas, másikat az alj tartja. Föld-rengés alkalmával váltak el egymástól néhány hüvelyknyire mind magasságban, mind oldalvást. Vajjon a barlang felső vagy alsó része emelkedett-e? azon vitatkoznak.

A szép koronás fésűt s Dezsőfy kutját látjuk még s ezzel vége az ó-ágnak s visszatérünk még egyszer visszafelé, bámulva ugyanazon alakzatokat.

A leégett fáklyamaradékokat feldobáltuk a magasba, melyek egy pillanatra megvilágíták a homályban elvesző boltozatot s nagy sistergéssel csappantak le a Styx vizébe. Szép látvány volt.

Megnéztük most magunkat is a fáklyavilágnál. Ruhánknak semmi baja, csak lábbelink s kezünk éktelen kormos és sáros. Megmosakodánk a Styxben, melynek vize oly hideg, hogy azt képzeljük, mintha hólapátokat gyurnánk.

Mind annak látása, mit itt leírtam, jó négy órai időbe került. Akadtak, kik napokig járkáltak a barlang új-ágában.

Mire kijöttünk, koromfekete volt az ég s a permetező eső cseppjei melegeknek tünnek fel.

Az eső miatt tovább nem utazhatván, volt alkalmam végig lapozni a Baradla jegyzőkönyvét, mely 1835 óta vezetetik. Tele van jó, rossz, de mindig lelkesült magasztalásokkal, sőt elhíntve fűzfaversekkel is, melyekben egy-egy suplikáns diák keresett kitörést „a természet szépségei bámulatának szemlélete által keltett gyönyörteljes érzelmektől dagadozó honfiai keble természetimádó sóhajainak.”

Szép, hogy némely idegen ajku látogató a mi kedvünkért törí a szót. Kire nem hat a buzdítás,

hogy „ismerd hazádat,” az bizonyára meg fogja látogatni a Baradlát, ha olvassa egy idegennek a jegyzőkönyvbe irt sorait:

„Bent vultunk és igen szépen mulattunk bene, vultok are tek Barlagba és út Lattúnk azta Szépgyönyörüseget benne.” Bene!

Az 1846-i orvosok és természetvizsgálók nevében Kováts Gyula mindössze csak „az illetők hanyagságát s a látogatók vandalizmusát” rójja meg. Reméljük, hogy az idén a természett-vizsgálók kirándulás alkalmával tudományosabb vizsgálat alá vették a barlangot.

Egy, a természetbe szerelmes francia kisaszony azt írta, hogy „c'est ici que je passais la nuit la plus agréable.”

Kire e sokat jelentő vallomás sem hat, azt bizonyára megöli a kíváncsiság, ha ez epithetonokat olvassa.

Itt olvashatók: Beöthy, Egressy, Czakó, Rómer, Reményi (kinek tiszteletére a barlang egyik fülkéje Reményi-teremnek neveztetett 1862-ben itteni hegedülése emlékére) Montedegoi Albert Ferenc s mások nevei.

Magasrangú látogatók a nádoron s Reviczky kivül: Clementine d'Orléans Duchette de Saxe, Francois d'Orléans Prince de Boynville, August Szász Coburg-gothai herceg, Pallavicini Zsigmond örgróf stb. És a magyar mágnások nevei?

Bizony sajnálatos, hogy e hazai természeti esodamüvet oly kevesen látogatják. Pedig ha valamit, úgy az aggteleki barlangot nem lehet könyvből ismerni. A képzelem képei eltörpülnek a való szemléleténél. Olvasni kell a természet óriási nyitott könyvében, melynek egyik legesodálatosabb, legbámulandóbb betűje: a Baradla.

II.

Regényes ut visz Aggtelekről Szilicére a Lednicéhez. Kocsitnak ugyan nagyon rossz, de élvezetes a szemnek. Köröskörül pompás viruló Arkádiát lát az ember. Cserjék, halmok, erdős hegyek, zöld legelők kolompoló csordákkal. A természet egész szépsége — és egyszerűségében tünik élénk. Hanem a gyalogutas jól kérdezze meg az utat, nehogy úgy járjon, mint én, ki Szilice helyett Jósafőre kerültem le s innen kellett meredek utakon másznom a hegyeket, s mellé még az eső jól megmosott. Egyedüli hasznom a nagy kerülőből az volt, hogy láttam a „ló fő” nevű forrást, melyből csak bizonyos időpontokban bugyog a víz.

Másnap megnéztem a Lednicét. Környéke

szép ligetet képez, tele illatos gyógyfüvek s virágokkal. Pompásan sütött a nap s a szellő felém hordta a részegítő illatot. A dodonai berkekben képzeltem magamat.

Egyszerre elő tünt egy kopasz szikla s a Lednice. Első tekintetre azt hittem, hogy a Baradla előtt állok. Lenn mélyen fekszik a barlang nyílása. A barlang tulajdonkép nem is egyéb, mint egy óriás nyílás, egy cethalnak kitért szája, mely szűk torokban végződik, hova hatolni nem lehet. Ki tudja, nines-e azontul egy újabb Baradla?

Mily esodás alakú jégcsoportozatokat véltem én láthatni! Csak azt sajnáltam előre, hogy majd nem tehetek el belőlük. Fölösleges volt így gondolkoynom.

Mi az oly híres szilicei barlang? Egy roppant nagy lejtős üreg, tele jégcsapokkal ugy-e? nem, ezeket egytől egyig letördelék, hanem tele van sörshordókkal. A fenekén pocsolyás keserű komlólé, rothadó szemét s büz. Ezzé lett e természeti ritkaság. Gőzölnék, sört főznek a barlangban, melyben jég hideg a levegő. Husz aggatnak a falakra s letördelik a jégcsapokat. Én egyetlen egyet sem láttam: csak egy nyult ki a magas nyílásból, mely a barlang kéménye, egy vastag jégcsap törzs, melyet nem bírtak már leverni.

Csoda, hogy a berki istenek s nymphák nem állnak boszut a sörös hordókon. Eresztenék ki tartalmukat egy éjjel, hogy lennének sörjegesek.

Felszólaltak tavaly e vandalismus s a tulajdonos önző üzérkedése ellen, ki a természet ez imolájában sörgőzőkkel tömjéneztet s szentségtelen kézzel leverí a templom szobrait: a jégcsapokat. S akadt vakmerő, ki állítani merete, hogy e felszó-

lálás alapnélküli s hogy ha használják is a barlangot, az nem válik annak kárára. Nem a barlangnak, nagyon természetes, de igen is a pompás jégcsapoknak (leírásuk, után dicsérhetjük már csak) melyek nélkül maga a barlang egyszerű kősziklánál nem egyéb.

Miért ninesenek a természet ritka műveire nézve is oly törvényeink, mint a bányákra? Ne lenne joga annak, kinek birtokában ily természetkincs van, azt önkényesen rombolni. Hiszen a szilicei barlang, mint ilyen, mint híres jégbarlang, az egész haza tulajdona, bár annak fiai tán kevésbbé ismerik, mint az idegenek. Egy külföldet hajhászó magyar főúr bejárta az alpeseket, a tenger partjait, Olaszország gyönyörű vidékeit s fennen dicsékvék, hogy látta az adelsbergi barlangot is s nem igen van nevezetesség természeti ritkaságokban, melyet meg nem látogatott volna.

Hát a Baradlát s a szilicei jégbarlangot látta-e? kérdi tőle egy jelenvolt. Bizonyosan, hiszen hazájában van. Ugy beszéljen valamit e ritka természeti csodákról, melyekről annyit olvastunk már.

A magyar ur pírulva vallá be, hogy ő bizony nem látta azokat, épen azért, mivel Magyarorszában vannak, s mivel azt, a mi „ittthon” van, közönségesnek tartá. Hanem visszajövet aztán első dolga volt megtekinteni s volt alkalma belátni, hogy Magyarország nem mostoha gyermeke a természetnek ritkaságok tekintetében sem. Csakhogy gyermekei mostohák e ritkaságok iránt. Reméljük, hogy az orvosok s természetvizsgálók az idén kieszközlék, hogy a szilicei barlangot ezután is bámulhassa az utas, s ne találjon jég helyett pusztá sziklát, a szellemi élvezet nektárja helyett prózai sört, s szép képzeletei helyett nagyszerű csalódást.

R. B.

A trencsényi betörés s a poroszországi légió dolgai 1866-ban.

(Egy legionárius tiszt naplójából.)

(Folytatás.)

A hírlapok szomorubbnál szomorubb színben adták elő a legionisták sorsát, s így mint hü honfi, szomorodott szívvel töltém magányomat.

Irtam gróf Csáky Tivadarnak mint kormánybiztosnak Berlinbe, mivel ugy hallatszott, hogy ott van, azonban semmi választ nem kaptam.

Miután még mindig e környéken tartózkodó honfiaink, (részint tisztek, részint közharcosok) mint barátjokat naponkint meglátogattak, s szegény elfogott társaink sorsát, kedvezőtlenebbnél, kedvezőtlenebb színben adták elő, a békeszerződésekre hivatkozva, törvényes oltalmat és pártfo-

gást kérve, december elején a porosz király ő felségéhez folyamodványt irtam, s az udvari expedíció december 7-én vette át folyamodványomat. Ugyanakkor irtam Kossuthnak, ki kezeimnél levő bizonylat szerint dec. 18-án vette azt föl.

Kértem 1848—49 évi bizonyítványaimat, és az Olaszországban készített 1848—49 évi hadjárat emléké-pénzt, mint a többi onnan jött honvédtiszteknek volt. 1867. évi január 9-éig vártam, de semmi válasz nem érkezett.

Az európai térképeket folytonosan magam előtt tartottam a földirattal együtt; nap nap után ter-

veket készítettem magamnak. Magyarországra visszatérni nem lehetett, miután az osztrák határszélen örök állottak, kik a magyarokat elfogdosták. Olaszországba vagy Svájcba nem lehetett átmenni, a nélkül, hogy az osztrák birtokba be ne mentem volna. Itten pedig elfogatásra számíthaték. Nem volt más mód, mint porosz földön maradni.

1867-ik évi január elején a porosz hírlapok hangosan kürtölték, hogy a magyar emigráció Oroszországban szervezi magát, s Varsó tájékán magyar-legiók alakulnak. Engem nyugtalanság lepott meg, sem jó barátaim, sem szeretett nőm kérelmei és esdeklései vissza nem bírtak tartani. Január 9-én polgári utlevéllel ellátva, nehéz utamat Lengyelországba, Varsó felé megkezdtem.

A porosz rendőrhatalóság utleveletem láttamozta s azon utasítást adta, hogy Berlinbe az orosz konzulhoz szükségtelen menni, elég ha a rendőrség aláírta az utlevelet. Lehet fenakadás nélkül utazni.

Igy elindultam a vaspályán és átmentem Poroszországból *Katowitz*-nál lengyel területre. Egy állomásra elértem a szosznovitzi állomást. — Itten a vizsgálterembe behajtatván, a muszkák utleveletem megvizsgálták, s miután az orosz konzul által aláírva nem volt, ott megállapodást sem engedtek, hanem rögtön vissza kellett térnem porosz földre, s Berlinbe — majd 100 mérföld távolba — utazni a konzulhoz, utlevél láttamozásra.

Ez megtörténvén, január 13-án Berlinből elindultam, s még azon nap éjjelen elértem az orosz határszélre, a már fentebb nevezett szosznovitzi állomást, hol harmincad van és utlevél vizsgálat is tartatik, s így alkalom nyílik az orosz katonai és polgári hivatalnokokkal és ezek hivatalos eljárásaival közelebbi érintkezésbe jönni.

A mint az utas az orosz határszéli első vasuti állomást elérte, durva pokróchoz hasonló szövettől készült köpenybe burkolt, görbéjével fölfelé fordított, szíjjon nyakba akasztott karddal ellátott orosz katonák, — vagyis esendörök által egy terembe vezetetik, hol utlevelet elveszik, később azonban aláírva vissza adják.

Következik az utimálha vizsgálata, s az oroszok durva eljárása; minden névvel nevezendő legkisebb ruhát is összevissza tapintanak, s ha jól nem figyel az utas, igen könnyen megtörténik, miként némi darabok hamar kézhez ragadnak. Lapot, nyomtatványt bevinni semmi szín alatt nem engedtetik meg, s az ilyesmit széjjel tépik, ha könyvek találtnak az utasnál, azokat irgalom nélkül elragadják, s Varsóba censurára

küldik, s azok vagy igen sok utánjárás után, vagy soha nem kaphatók vissza.

A vasuti hivatalnál az utas a szállítási díjt megfizetvén, a fizetett szállítási összeg nagyságához képest, a kormány által meghatározott percent szerint minden irgalom nélkül megadóztatja maga a vasuti hivatal az utast, s ez ellen semmi kifogás és semmi reclamationnak hely nem adatik.

Igy azután utra kél az ember Varsónak Orosz-Lengyelországon keresztül. A vidék csakis a porosz határszélhez közel emelkedettebb és dombosabb, tovább mindenütt róna, felváltva erdővel, hasonló Magyarhon némely vidékéhez termékenységre is, azon különbséggel, miként az égalj hidegebb, mint Magyarhonban. A vidéken található több gyárt és bányát, tovább azonban csupán földmívelést. A falvak rendetlen s igen rossz állapotban lévő viskókból állanak, hol az elnyomott szegény lengyel pór barmaival együtt lakik a legnagyobb lelki szegénységben, műveletlen, tudatlan s tisztátalan állapotban, az Izrael fia által ellepve, kik úgy szólván a kormány után az egész országot minden tekintetben kezeikben tartják.

Megérkezve Varsóba, a vaspályai szállító waggonok ismét említett muszka drabantok által körülvétnak, az utasok egy nagy terembe hajtatnak, utlevelök elvétetik s a jelenlevő orosz rendőri hivatalnokok által, 4-5 órai várakozás után, egy éjjelre szóló tartózkodási jegyekkel látatnak el. Ekkor az utasnak már tudnia kell, habár a városban sohasem volt is, kinél és melyik vendéglőben, melyik szám alatt leendő szállva. Utlevele minden irgalom nélkül elvétetvén, s a főrendőrhatalóságnak átadatván, a honnan az illető tömérdek utánjárás, kellemetlenségek és tetemes költségek és megadóztatások után nagyon nehezen kaphatja vissza.

Először is maga a város Varsó igen nagy terjedelmű, áll az ó- és újvárosból, öt elővárosból, és a Visztula jobb partján levő Prága nevű elővárosból, a melyhez a Visztula folyamon keresztül 1578 láb hosszú s egészen vasból készült fedeles lánchíd vezet. A város egész terjedelemben 5 óra járás, s a főrendőri hatóság alatt valami husz fiók-rendőri hivatal van.

A város főbb nevezetességei: az újvilág terén álló s öntött vasból készült nagyszerű emlékszóbor, melynek négy oldalán négy nagy oroszlán tátott szájjal s kinyújtott nyelvvel fekszik. Az oszlop négy oldalán az 1831. évben a lengyel nép legyőzésénél elesett orosz tábornokok és főbb tisztek nevei nagy aranyos betűkkel vannak felírva. Bámu-

lásig nagyszerű s óriási mű. Említendők: a kisebb és nagyobb színházak; a Krasinszky téren a III-ik Zsigmond által kezdetett s Poniatovszky által bevégeztetett lengyel királyi lak, melynek környékén nap nap után apró, rendetlen és tisztátalan eszkeszlovak oszlopokhoz kötve, nyereg nélkül láthatók; valamint magas borzas sapkás eszkeszek törökkel és pisztolyokkal felfegyverkezve sétálnak, mint az udvar leghivebb testőrei.

Száznál több nagyszerű s a főbb nemesség tulajdonához tartozó paloták, s több nagyszerű templom is van. A város nagy, azonban rendetlen építésű; a házak kívül ha fényt mutatnak is, belől a legnagyobb rendetlenség és tisztátalanság van úgy magán házaknál, mint vendéglőkben.

Van több sétatere is a városnak, fákkal beültetve; több piac mindennemű moeskos és piszkos bődéllel elfoglalva, a hol pipakupaktól kezdve

mindennemű lim-lomot, száz és ezer mázsákra menő bűdös halat, heringet és más egyéb mindennemű rongyokat árulnak, úgy, hogy a pesti rendetlen, moeskos zsidó piacok a varsóihoz képest esint és tisztaságot illetőleg, paradicsomot képeznek. Látni itt minden rendű és rangu zsidót, rongyabbnál rongyabb hosszú tógába öltözve, melyekbe mindennemű vendégek beszállásolták magukat; s legnagyobb mulatságnak szolgál látni az illetőket, kik a esiklandozás következtében kézzel és lábbal kaparóznak és vakaróznak, s kik a város minden részét és utcáját ellepik, s kiktől az ember nem képes az utcán menni, kik minden lépten szentelenül megállítják, minden nemű vállalatokra ajánlkozva. *)

(Folyt. köv.)

Bencze Mihály,
a legió volt főhadnagya.

Egy hét története.

— Aug. 19. —

(V. K.) A tárcairó néz, de semmit sem lát, hallgat, de semmit sem hall — annyira nem történik körülte semmi. Miután múltkor kipanaszkodta magát a nemzeti színház siralmas játékrendje és az Eszterházy-képtár veszendő volta fölött: tolla hegyén egészen „elfogyott a nóta”, mely különben is elég melancholikus és egyhangú, sőt sajátképen nem is volt egyéb, mint ismételt változat azon régi és szomorú thema fölött, hogy — szegények vagyunk.

Mikor pompára van szükség: akkor ez nem látzik rajtunk. Akkor elővesszük a régi ékességeket s büszkélkedünk velök. Ha nincs magunknak: veszünk kölesön, s kiteszünk magunkért, úgy, hogy egy angol toll elcsodálkozik, és azt írja rólunk: minden változott a világon, csak kettő nem: az egyptomi gúlák és a magyar szokások.

Valóban az a szokás sem változott, hogy a közműveltség ügyeit ne tekintsük oly nagy tényezőnek, mint a minő csakugyan a nemzet jövőjére nézve. De ne folytassuk, mert az elégiákat ma már kötött sorokban nem igen olvassák, annál kevésbé a próza kúszált nyelvében. Az olvasó valami egyebet kíván, mint szemrehányást; vidor képet a társaséletből, érdekes történeteket, művészvilági híreket.

Feledi, hogy 30 foknyi hőségben minden elszárad Pesten, kivéve a mindennapi életet, melyben nem szerepel egyéb, mint váltók, raktári mozgások, zöldség, omnibuszok, szóval a hétköznapi azon apró pénzei, melyek nélkül nem élhetünk, de

mely — a tárcairó és az olvasó szemében — még sem élet.

A hét újdonsága Heléne kisasszonyból áll, a ki megint oly helyen szerepel, a hová nem örömet meggyünk. Ez az újteri színház, a meztelen bohóságok, a kankán és német szó esarnoka. Józan fővel senki se veheti rossz néven, hogy Pesten német színház van: mert ez természetes következő

*) A „Hon” egyik közelebbi számában következő nyilatkozat jelent meg: „Minden ócsárló, lealázó megjegyzéseket, mikkel Bencze Mihály ur a „Hazánk és Külföld” című hetilap folyó számaiban a poroszországi magyar legió ügyeiről koholt napló töredékében úgy köztiszteletű hazánkfiat, mint Klapka tábornok s mások, valamint a menekült magyarok javára hálás elismerést érdemlőleg működött porosz királyi hadbiztos: Drigalszky százados — és személyem irányában él: mint teljesen igaztalanokat, határozottan visszautasítom. Kinyilatkoztatom egyszersmind, a leghitelesebb adatok nyomán, — hogy Bencze Mihály, a poroszországi magyar ügyekben teljesen avatlan, — s hitlenül vezetett napló jegyzeteivel a való történetet hamisítja meg. — Minthogy pedig Bencze Mihály lakásának nyomára nem jöhöttem, tudatom, hogy én Pesten, váci ut 14-dik szám alatt lakom. Zahoray Ede, volt főhadnagy és lovassági segéd a poroszországi magyar légióban.”

E nyilatkozatra következőket jegyez meg a szerkesztőség. 1-ór. Ha ezen sorokat hozzánk küldi be Zahoray úr, (természetesen megjegyzéseink kíséretében) ép úgy közzé tesszük vele, miként a „Hon”, s azt annál inkább, mert lapunkban jelenlét meg a légióra vonatkozó közlemények, netán téves adatokra vonatkozó helyreigazításoknak a lapban van legtermészetesebb helye. 2-ór. Bencze Mihály úr lakását Zahoray úr könnyen megtudhatta volna, ha ez iránt ott tudakozódik, a hol kell, t. i. a szerkesztőnél, kivél levél útján is értesítkezhe-

se annak, hogy német közönség van, még pedig bő számmal, s nem csupán izraelitákból. Nagyönroszúl osztályozta egy színész-barátunk Pest lakosságát, (mert hiába, nem kenyere a statisztika,) mondván, hogy az kétféle: egyik a magyar, ezek a keresztyének, másik a német, ezek az izraeliták. Ellenkezőleg, a magyar elembe ép úgy vannak izraeliták, mint a mily fogyhatlanak látszó bőséggel vannak a németek közt keresztyén családok, melyek nem bírnak megmagyarosodni. Ezek nem olvasnak magyar lapot, s nem járnak a nemzeti színházba, s bár felölték a magyar viseletet és a legjobb érzelműek, a magyar szóval nem tudnak megbirkózni. A szatócsboltokban, műhelyek, sörházak és külvárosi kávécsarnokokban még mindig idegen nyelv hangzik. S így lesz jó darabig, mert a nyárspolgárság mindig a legnehezebben válik meg hagyományos szokásaitól, míg a zsidóság hajlékony, mint az angolna, s ha magyar világunk gyökeret ver, alkalmazni fogja magát az uralkodó elemhez.

Mondtuk, hogy ismervén e körülményeket, nem vehetjük rossz neven, ha van német színház. De az már szúrja szemünket, hogy a színház *városi* (holott Pest *Magyarország* fővárosa,) s hogy éppen a *legszebb ponton*, az újter közepén éktelenkedik.

Széchenyi az *országházat* tervezé oda, s habár fia (Béla gróf) hűtlen lön e jó tervhez, s a Neugebäude helyén szeretné fölépíteni, (valószínűleg vasúti összeköttetésekkel a város távolos részeihez,) mégis úgy hisszük, hogy e pontra valami nagyszerű országos épület illenék, nem olyan ronda bódé, hol a kétértelműségeknek oltároznak és a bohózatok silány éleceit kacagják.

Mondják különben, hogy maholnap elviszi a szelvész, s félő, hogy egyszer csak akkor kap bele, midőn tömve lesz.

Most Helena k. a. üzi benne boszorkány mesterségét. Igen szép ifju francia lány, élénk barna szemekkel, rózsás arccal, kiről francia, orosz és

angol nagyurak adták ki az elismerő bizonyítást, hogy igazi — *bübbajos* lény. Finom kezével varázsos dolgokat művel, szemével pedig a kiégett vulkánok tetején is friss virágokat növel. Birja Bosco varázsgyűrűjét, Philadelphia csodabotját, Döbler kifogyhatlan kalapját és Herrmann bűvös üvegét. Nem bánik ugyan velök oly csodálatosan, mint e híres ezermesterek bántak, de tőle örömebb nézik, mert igen jó ajánló levelet hord — arcán.

Pest azonban oly bágyadt, hogy e szép boszorkány sem igen villanyozza. Nincs oly varázshatalom, mely most a színházba vonja az embereket. Maga Radnótfáy úr is, (ki szerencsésen haza érkezett,) kétségbe van esve, s táviratot küldött Stégernek, hogy jöjjön és énekeljen. Ő lehet a bűvös Sámuel, a ki tán még segít.

Apáthiában vagyunk, s a mult héten egyedül a Beleznyakert látott egy élénk jelenetet, midőn *Klapka* is megjelent, hogy a hűs fák alatt esteliz-zék. Bakonyinak, a dalár-kör igazgatójának, hirtelen jó ötlete támadt, s rögtönözve előadatá a „Houvéd-markotányosnót,” melyben azt éneklük: „*Kossuth, Klapka éljen!*” Lett aztán zaj, éljenzés, hódolat, mindenki felállt, harsogott, tisztelgett, s a népzeneészek rá-rántották a tábornok 1849-diki indulóját. A közönséges dalestélyből egész *Klapka-ünnep* vált, s a tábornokot akkor is nagy zajjal kísérték ki, midőn távozott.

Különben egész esőndben jött haza nejével, ki egy művelt és bájos francia hölgy. Senkinek se írta meg érkezését, hogy kikerülje a zajt. Éppen egy éve, kissé többed magával kívánt haza jöni, azonban nem sikerült. De akár hogy jött, Isten hozta! Mi szeretjük és becsüljük őt, mert nevéhez fényes diadalok és hosszú, becsületes száműzetés emlékei vannak kötve.

Ennyi az, a mit a mult hétről mondhatunk, s még az, hogy ép most készülnek a *Szent-István* ünnepére, melyet minél fényesb körmenettel akar-nak megünnepelni Budán.

Más ujdonság nincs, s még könyvek sem jelennek meg, kivált a szépirodalomban. A kik előfizetést hirdetnek, (Garay Alajos, Oldal etc,) csak azon vágyat ébresztik, vajha ők is hallgatnának, miután hangjuk nem a muzsától jó.

Az igazi költöket most nem a Parnasszon találjuk, hanem a szerkesztőségek és hivatalok szobáiban. Már pedig a Pegazus kényes állat, s nem szeret egy helyen lenni a journalismus vagy hivataloskodás fejős tehenével. Inkább megválnak régi urától, s marad gazdátlanul.

tik. 3-or, Zahoray Ede urától nyilatkozatát úgy, a hogy az szól, készpénzül el nem fogadhatjuk, hanem óhajtanónak tartjuk a hű történeti följegyzések érdekében, hogy azon „leg-hitelesb történeti adatait”, melyek szerint Bencze ur közlemé-nyeivel a történetet hamisítja meg, sziveskedjék lapunkhoz beküldeni, s a „*Hazánk s a Külföld*” azokat — föltéve, hogy hitelesek — ép oly készséggel teendő közzé, mint közlé jöhí- szeműleg a „trecseni betörésről” szóló naplójegyzeteket, a mivel igaztalanul sérteni senkit sem akart, hanem csak oly eseményeket óhajtott megösmertetni, melyek minden magyart érdekelnek. A „*Hazánk s a Külföld*” hasábjai jelentősebb kérdések vagy tévedések tisztázása elől soha sem valának el- zárva, sőt egyik fötörékvésünknak tartjuk, a netán rosszul ér- tesült pópától a jobban értesült pópára hivatkozni.” Szerk.

Könyvekről szólva, megemlítjük, hogy a királyné e napokban rendelte meg *Horváth Mihály* összes történeti munkáit, melyeket már el is küldtek számára Ischl-be. Hány főrangú magyar hölgy van, kik tán azt se tudják, hogy e munkák létez-

nek! Minap is egy grófnő a b. Pongrácz István német anthológiájából tudta meg, hogy mennyi sok derék költőnk van! Most már nem sok van, mert hallgat majd valamennyi, egyedül Orpheusznak lévén kedve a köveknek énekelni!

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (*A kutyák okosságáról*) Fee professzor Strassburgban következő két szép adomát meséli el. Egy tökéletesen süket hölgynek olyan kutyája volt, mely ha az ajtón valaki esőngetett, urnőjét ruhájának megrántása által figyelmeztette, mivel az állat tudta, hogy bármily hangos ugatás sem vezetne célhoz. Ilyenképen figyelmeztette sétáközben a kocsik és lovasok közeledésére is, hogy a süket hölgy idejekorán kitérhessen. Hasonló barátságot tanúsított egy Box nevű kutya egy ló irányában. Istállóiban, hol különböző birtokosok lovai állanak, naponként lehet észlelni, hogy a kutya, mely a lovakhoz rendszeren örömet csatlakozik, vonzalmával leginkább gazdája lója felé fordul. Strassburgban egy és ugyanazon istállóban két testvérnek két lója állott. Mindkettőre külön lovász ügyelt. Box is az istálló lakói közé tartozott. A lovak egyike orvosi szempontból hosszabb ideig murokrépat nyert táplálékul, míg a másiktól ezen esemege megtagadtatott. A répák rakásra hányva, az istálló egyik zugában feküdtek. De csakhamar észre lehetett venni, hogy a táplálék nagyban fogy s a kevesbedés nines arányban a napról-napra kiszabott illetékkal. Meggyőződtek róla, hogy tolvajlás történt, és a lovások elhatározták a tolvaj kilétét fölfedezni. Mily nagy volt meglepetésük, midőn látták, hogy Box, mihelyt biztonságban hitte magát, ura lója számára répát hordott, hogy az se éljen rosszabb táplálékkal, mint mellette nagyon is kitüntetett társa.

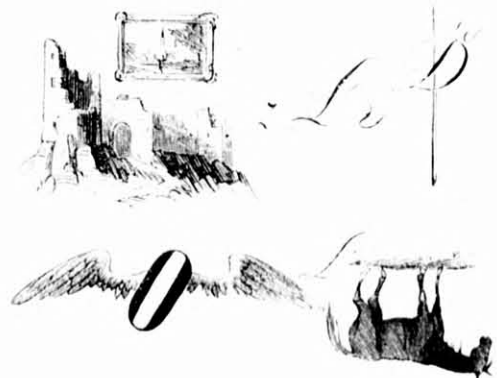
— (*Flammarion légutazása*) Az „Imperial” nevű léggömb a m. hó közepén este indult el Párisból. Benne ültek Godard a vezető és a tudós Flammarion. — A léggömb Poroszországban szállott le Solingen mellett, Düsseldorfmegyében, Köln városától mintegy tíz mérföldnyire. Tehát több mint 500 kilométernyire Párisból. (125 m. föld.) Reggel fél hatra szállott le a földgömb, miután a légűneménytani jegyzeteket a felhők képződéséről a Rajna völgye és a németországi erdők felett megtették. Rocroi felett mentek át Franciaország határára: Dinan, Namur és Lidge felett vonultak keresztül Belgiumon, és Aachen irányában értek Poroszországba. Éjjel után az éj igen szép volt; éjjel előtt azonban légutasaink esőbe burkolva, alig tudtak áthatolni a sűrű fellegeken. Flammarionnak ez nyolca-

dik tudományos légi útja. És ez utóbbi útjában fontos észleleteket tett az eső-felhők sűrűsödését s a lég felső rétegeinek mérsékletét illetőleg. Napfölkeltkor a léggömb 2500 meter (8 mföld) magasan állott a Rajna felett. A légmérő 2 fokon állott zero felett. A bátor utazók még az nap délután tovább akartak utazni, tehát a nagy gömböt felfújva hagyták, s a három kis mellék golyó kitűritése által szálltak lefelé. A körül lakó nép jókor észre vévén őket, csoportosan tolt a leszállási helyre, s több ezer ember gyűlvén össze, egész vásárt ütöttek, ételt, italt, szivarokat árultak; jöttek zenészek is s egész mezei ünnepet esimáltak. — Flammarion ur Kölnt meglátogatván, Brüsszelbe utazott.

— (*A szultán címe.*) Most, midőn a nagyur őfelsége körutja által az általános figyelem tárgya lett, nem árt, ha teljes címét is megjegyezzük magunknak. Legfőbb címe padisah, a mi anyit jelent, mint fejedelmek atyja vagy a királyok királya. További cínei: Isten helytartója, a próféta utódja, a mozlimek főpapja, vagy a hívők parancsnoka, a világ menedéke, az istenség árnyéka és unkiar, avagy emberölő és vérivó. Ez utóbbi cím a szultánok amaz egykori jogára vonatkozik, mely szerint szabadságukban állott naponként 11 embert minden indokolás és igazságszolgáltatási forma nélkül megöletni. 1839-dik évben a szultán e jogáról is egy hattischerif, vagy magas leirat által lemondott.

K é p t a l á n y

(*Megfejtése a 35-dik számban lesz.*)

— A 33-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Nem mind arany a mi fénylik.”

* (*Kossuth nyilatkozványt intézett*) a jászladányi kerület választóihoz, kik őt a képviselőség elvállalására szólították fel. Határozottan kijelenti, hogy a jelen körülmények közt képviselői állást nem fogadhat el, s ha számkivetésben kellene is meghálnia, zászlóját el nem hagyja. E szerint bizonyos, hogy a váci választást sem fogadja el.

* (*Klapka tábornok*) szívesen látott vendég fővárosi köreinkben. A tábornok fiatal, szép nejjével már több közhelyen volt látható. Tiszteletére többben egy ünnepély rendelkezésével foglalkoznak, melyet a zöldben fognak megtartani. A mult szombaton a budai szinkörben is megjelent, hol harsogó éljenekkel és a „Klapka-induló“-val fogadták.

* (*Az új-pesti hajógyárat*) nem sokára tetemesen meg fogják nagyobbítani, mivel a „Stabilimentó“ háromszor annyi telket vett, mennyi a jelenlegi hajógyár hossza. Az új helyen azonnal új gőzösök és vontató hajók építését kezdik meg, leginkább oláhországi tőkepénzesek megrendelése folytán. Jelenleg öt hajó épül e gyárban, ugy szintén a magyar gőzhajó társulat kisebb személyszállító hajója: a „Honvéd“ is készen van, és Szent-István napján hagyta el először a kikötőt. Pest és Esztergom közt fog közlekedni. E gyárban jelenleg 450 munkás dolgozik, kik mindnyájan Új-Pesten laknak. Pest és Új-Pest közt már külön gőzhajó-közlekedésről is gondoskodnak.

* (*Gödöllőre naponkint közlekednek*) társaskocsik. Indulnak a „vörös ökör“ vendéglőből reggeli 7, és esti 6 órakor. Menetdíj 60 kr, oda és vissza 1 frt. Reméljük, használni fogja a közönség e kedvező alkalmat, hogy a pesti környék egyik közelebb hozott szép kirándulási helyét meglátogassa. A losonci vasut mellett nagy szükség van a társaskocsikra is, mert a losonci vasut lassúsága még a társaskocsikénál is nagyobb.

* (*A „Pesti Hírlap“*) című politikai lap aug 17-iki számával megszűnt.

* (*A budai szürke nénék intézetére*) ő felsége a királyné 300 frtot, Szaniszló Ferenc nagyváradi püspök 200 frtot adományoztak.

* (*Klauzál Gáborért Szegeden*) e hó 14-én, mint a boldogult nagyérdemű hazafi halálának évfordulatát napján, ünnepélyes gyászi istentiszteletet tartottak a belvárosi templomban.

* (*Haldózások.*) B. Apor Sándor, a magyar országgyűlési felsőház egyik jegyzője, f. hó 4-dikén éjjel hirtelen elhunyt a rohicsi fürdőben. — Jobaházán pedig a sopron-csornai kerület orsz. képviselője, jobaházi Döry Ádám halt meg f. hó 5-dikén, élte 53-dik évében. Béke poraikra!

* (*Czelder Márton, moldvai missionarius*) levelet intézett Galacból a debreceni honvédegylet elnökéhez, melyben hazakivánczó két honvéd segélyezését kéri. Egyik Illyés Ferenc, ki golyó bénította lábaival megjárta Jeruzsálemet s Azsia nagy részét, s egy idő óta Brailában tengeti életét. 1848-ban a Lehel-huszároknál szolgált. A másik egy öreg koldus Galacon, ki nevét szegyenli megmondani. A netaláni segedelmek Illyés Ferenc javára Brailába, Csiki János gondnokhoz, az öreg koldus részére pedig Galacra, Barna Mihály gondnokhoz küldendőek.

* (*Talált régiségek.*) Az arad-alvinci vasútvonal földmunkálata alkalmával számos római régiség jött napvilágra, azok között több arany és ezüst pénzem, s különösen Alvinc és Vályare között talált gyönyörtien faragott fehér márványoltár, az oldalain *Bachus* és *Ceres* dombor faragványokkal; de fájdalom! ez is több tárggyal együtt, mint mondhatni hazánkból minden értékes, külföldre vándorolt. Most azonban megkezdődött a Gyulafehérvár és Marosportus közti földmunkálat. E hó 5-én berándultam megnézni — írja egy levelező — a hajdani „Apulum“ romhalmain keresztül vonuló vasútmunkálatot. Több holdnyi terjedelmre ásatik fel itt a föld, közel egy ölnyi mélységre, s néhol még mélyebben is, s az ásás rendén óriási faragványok, fal-alapzatok s más aprólékos tárgyak kerülnek napvilágra. Elhaladván a rakásra gyűjtött romok között, megragadja figyelmünket egy *carrarai* fehér márványból faragott *királyi szék* s benne egy férfi alak ülő helyzetben. Ezen alaknak feje és karjai hiányzanak, s ugy látszik, ezen csonkítás korábbi s nem a kiásás alkalmával történt: tovább menve, a romhalmoktól külön egy rakásra gyűjtve több nevezetes tárgyat láttunk, u. m. *pajzsot*, *cimeres faragványokat*, *kőmozsarakat* s más érdekes tárgyakat. A mi a pénzeket illeti: ezt is feles számmal kaptak, arany-, ezüst- és rézneműeket; de bajos azokat megszerezni, mert a vállalkozótól, ki e munkát vezeti, a munkásoknak meghagyatott, hogy bármit találnak, azt rajta kívül senkinek sem szabad eladni. Apulum romjain nemcsak most e nagyszerű ásatás alkalmával, de már korábban is leltek nevezetességeket, s magam is a mult évben egy párszor ott megfordulva, a földmunkásoktól igen nevezetes tárgyakat vettem, u. m. egy mész- és homoktartalmu kőből faragott szárnyas női alakot, oroszlán-lábakkal körmei közt szoritva egy más férfi alakot; ezen alaknak melléi két emlője van, hátán viszont négy s „Hecate“-t látszik ábrázolni. Egy más fogadmányi oltárt: „DIANAESACR.P. CAESONIVS.CELER.V.S.L.M.“ felirattal. Viszont egy mást: I. O. M. EIVN. REG. ET. G. LOC. felirattal, — olvasd: „Jovi optimo maximo et Junoni reginae et genio LOCI.“

* (*A szabolcsmegyei honvédegylet*) N.-Kállóban megalakult s elnökül Rakovszky S. volt-ezredeset választá, ki egykor Komárom egyik tekintélyes erődét: a monostori sáncokat, oly hősiiesen foglalta el csapatjával.

* (*Haynald Lajos kalocsai érsek*) f. hó. 16-kán Nyitrára rándulván, ott a káptalan részéről Krajtsik János nagy prépost, s a világiak részéről Markhót János vezetése mellett fogadtatott. Estve 9 órakor nagy fátylós menettel lön megtisztelve, mely alkalommal Markhót János üdvözlő szónoklatára a püspöki lak helyiségeiből válaszolt. Haynald másnap már Bécsbe utazott vissza.

* (*A török szultán uti költségei.*) A különben is folytonos pénzhányban szenvedő török pénzügyminiszter a szultán európai utja által, mely ropant költségekbe került, nagy zavarba jött, s a rendkívüli költség fedezésére rendkívüli eszközökhöz kelle folyamodnia, hogy a bajból kilábaljon. Ez pedig abban állt, hogy a török birodalom min-

den magasabb rangú polgári hivatalnokai nagyobb címet kaptak, s ezért két havi fizetésök levonatott.

* (*Langievitz*), a híres lengyel főkölő főnök, Svájcban Luftthal városban július 28-ikán meghalt. Basel-kantonban párbajt vívott Tacanowski volt lengyel főkölő tábornokkal. A kihívó Langievitz volt, ki egy kávéházban veszett össze ellenével. A két ellenfél négyszer lött sikertelenül egymásra, csak az ötödik golyó sebesíté meg Langievitzet oldalban. A seb halált hozott. Azonban e hírek nem hitelesek.

* (*Párisban egy társaság van alakulóban*), amely pénzt akar gyűjteni egy sarkkörti expedícióra, amelynek ép az északi sarkig kellene utazni. Az e végre alakult bizottmány eddig 56 tagot számlál, s köztük van Drouyn de Lhuys, Guizot, Leboeuf tábornokok is. Jövő évi júliusig 600,000 franknak kell összegyűlni.

* (*A lotteriókat eltörölték Mexikóban*.) Juarez elnök ezt ép azon alkalomból tette, midőn két helyről is folyamodtak hozzá, hogy adjon engedélyt jótékonyági sorshuzásra. Juarez 2000 forintot adott számukra, de az engedélyt megtagadta, s azonnal kiadta rendeletét a sorsjátékok eltörlésére, mert — mint nagyon helyesen indokolja — ezek oly játékok, melyek eleméztik a munkás és szükségét látó nép keresetét, sőt a nagy, de valószínűtlen nyereségre számolás által csökkentik a dolog kedvét is.

* (*Vérengzés félelemből*.) A Nápolyban dühöngő kolera a legnagyobb rémületben tartja a népet. E rémület a consenzai kerületben, Civitában, iszonyu kegyetlenséget idézett elő. Alig jutottak az első hírek Civitába a kolera közeledéséről, nagy rémülés fogta el a népet. Senki sem akart többé dolgozni, és saját fenntartásáról gondoskodni, s így a rendes életmód elmulasztása a ragály iránti fogékonyságot nagyban emelte. A nép lomhán, s elhanyagolva magát, gyűlt össze a helység főpiacán tanácskozni a veszedelem elleni óvszerekről. Végre feltalálni vélte a szükségést, a baj legfőbb okát. A helység legszélső kunyhói egyikében egy Ferrera Róza nevű szegény asszony lakott, ki a lány fejüeknek jövendőt mondott, s általok boszorkánynak tartatott. Az elöítélettel eltelt népben már napok óta különféle hírek keringtek, mint pl. hogy a kutakat koleraporral megmérgezik; — ezek a nép ellenségei, kik az ördögnek ajánlták fel magukat; ezek a kormány zsoldosai, szabad kőművesek s másféle elvetemedett teremtmények stb. Végre valaki a szegény jósnő nevét is fölemlíté. E szó szikraként gyújtott. „El a boszorkányhoz! ment-sük meg a helységet!” ordítá a tömeg. A dühös nép a szegény asszony házához rohan, őt megragadja, s elevenen széttepi, úgy hogy egyes véres husdarabokért még egymással veszekedtek a kanibálok. Azután egy máglyát hordtak össze, s a kinek kezében egy-egy darab a boszorkányi testéből volt, rettenetes átkozódások közt beledobta a tűzbe. A szegény asszony leánya is hasonló sorsban részesült volna, ha nem sikerül egy bátor polgárnak őt, saját élte kockáztatásával a vadállatok kezéből kiszabadítani.

* (*A házasság új akadályai*.) A bécsi tanácsnál e napokban egy jegyes pár engedélyért folyamo-

dott az összekelhetésre. Miután azonban a szükséges okmányok kiállítására két 50 kros bélyeg kellett, egy hivatalnok a menyasszonyhoz ment, s ezt megjelenté. Ez azonban sokalta az egy forintot s inkább felhagyott házassági szándékával.

* (*Bismark feje*.) Egy francia lap szerint az angol királynő legifjabb leánya, testvérének, a porosz kir. hercegnőnek kérdésére, hogy minő ajándékot adjon neki születésnapjára, ezt felelte: „Küldd el egy tányéron Bismark fejét.”

* (*Imádság Garibaldi ellen*.) Nem régeből a csehországi Bosenitzbe mindenfelől összesereglettek a bucsusok. Ott volt a többi között egy brünni szláv processio is, melynek vezetője, a kiszabott imádságok és énekek után, búcsusait még egy Miatyánkra hívta fel, e szavakkal: s most mondjunk még egy Miatyánkat, hogy Garibaldi ne jöjjön el Brünnbe!

* (*Öngyilkosság*.) Taboyski Miklós orosz herceg turini lakásán e napokban halva találtatott. Pisztolylövéssel vetett véget életének. Levelet találtak mellette, melyben azt írja, hogy már tíz évvel ezelőtt, ugyanazon helyen akarta megölni magát, de nem volt hozzá bátorsága. Nem tud — ugymond — hazájától távol élni, honnan száműzve van. Örökösül azt nevezte ki, a ki holttemét el-sőben megtalálja.

Szerkesztői üzenetek.

— *Rimaszombat* városának köszönetet mondunk azon szíves figyelemért, melyben a *Journalisták* s ez által a nagy közönséget részesíté, midőn az orvosok és természettudósok nagygyűlése alkalmából a derék város több nevezetese pontja szép fényképét kiadás végett szerkesztőségünkhöz beküldötte. Igen sajnáljuk, hogy lapunk e képeket a gyűlés ideje alatt nem hozhatta, minthogy fára rajzoltatásuk és metszetésük hosszabb időt igényel. Érdekeségükből azonban később sem vesztenek, s így a többit is készséggel fogadjuk, sőt szívesen vennők a rajzok rövid ismertetését is.

— *Székelly-Udvarhelyre*: K. J-nek. Azon jeles férfi siremleki rajzát és leírását adni fogjuk.

— *Kolozsvártt*: F. K-nak. Kézhez jutott nem csak a minapi, de az utóbbi is. A rajzok jók s így meg fognak jelenni.

— *Ugocea-N. Szüllőre*: Sz. S-nak. Szívesen látott vendégek voltak s óhajtatását — viszonzásul — szívesen teljesítjük.

— *A sir és rózsá*, Hugo Victor e szép költeménye nem igen tiszta tükörben van visszaadva.

— *Tornallyára*: Az egyik költemény tárgyánál fogva ajánlatos lenne, kivételre nézve azonban nem. S aztán nyelvezetében csak úgy hemzsegnék az erőtetett szenvedő idóalokok.

— *Brassóba*: T. K-nak. Sok ily buzgó ismertetőt szeretnénk, mert csak ily szíves közreműködéssel remélhetünk hazai régészeti, hely- és népiismeretünkön vonatkozó némi szolgálatot tehetni. Óhajtuk, hogy állandó legyen ön és lapunk közt a viszony.

— *Parnó vagy Bártfára*: Sz. L. G-nak. Hogy azon érdekes történeti ereklje, Leiningen Károly honvédtábornok utolsó levele mielőbb napvilágot láthasson, azt testvérlapunk, a „*Heti Pósta*” legközelebbi száma tárcájában nyomattuk ki.

— *Bicskésre*: Efféle verseket nem közöltünk s nem is fogunk közölni.

— *Pesten*: M-nek. „*A szellem*” című versnek már a második sorában nyelvtani hiba van. Tovább nem olvastuk.

— *Halaara*: J. J-nak. A „*Szerelmem a vesztőhelyen*” című fordított novella sem tárgyára nézve nem oly érdekes, sem kivitelét tekintve nem oly példánymű, hogy azt érdemes volna irodalmunkba átültetni. Ily novellák font számra hevernek szerkesztői fiókjainkban.